

PRAKSISOVERSIGT · STRAFFERETSPLEJE

Praksisoversigt over politiets efterforskning – agentvirksomhed, provokation og legemsindgreb

Grænserne for aktiv efterforskning efter retsplejelovens kapitel 67-68 og 72

Version 2 Opdateret 7. sep. 2026 27 afgørelser · 2001-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Politiets "aktive" efterforskning – agentvirksomhed, kontrollerede leverancer, kontrolkøb, fotoforevisning og legemsindgreb – ligger i et spændingsfelt mellem effektiv kriminalitetsbekæmpelse og retssikkerhed. Retsplejelovens §§ 742-754 e og kapitel 72 opstiller rammerne, og retspraksis kredser om to grænser, som Strafferetsplejeudvalget allerede i betænkning nr. 1023/1984 døbte den nedre og den øvre grænse: hvornår et efterforskningsskridt overhovedet er agentvirksomhed, og hvornår agenten har fremkaldt eller forøget en forbrydelse i strid med provokationsforbuddet. Højesteret har i to ledende domme – U.2023.1234H om Dark Web-våbenhandel og sag 91/2016 om 200 kg kokain – fastlagt, at kun en reel fremkaldelse eller forøgelse af lovovertrædelsen udløser frifindelse eller bevisafskæring, mens rene formalitetsfejl som manglende retskendelse typisk håndteres ved strafudmålingen. Området er samtidig under hastig forandring: bandepakke IV ophævede med virkning fra 1. juli 2024 det hidtidige forbud mod at bruge civile agenter til andet end "yderst beskeden" bistand.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Politiet må efter [retsplejelovens § 742, stk. 2](#) først iværksætte efterforskning, når der er »rimelig formodning« om, at et strafbart forhold undergivet offentlig påtale er begået – en lav, men reel tærskel.
- 02** Provokationsforbuddet i [§ 754 b, stk. 1](#) er absolut: agentvirksomhed må aldrig bevirke en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed. Vurderingen sker ved at sammenholde det faktiske forløb med det hypotetiske forløb uden politiets indgriben.
- 03** Reagerer politiet blot adækvat på et allerede fremsat udbud – fx ved at svare på en sms med narkotikaudbud – afslører politiet en igangværende lovovertrædelse uden at påvirke væsentlige omstændigheder ved den, og forholdet falder uden for agentreglerne, jf. [§ 754 a, stk. 2](#).
- 04** Højesteret lægger ved provokationsvurderingen afgørende vægt på, om agenten har optrådt passivt eller aktivt, og om den tiltalte i forvejen var tilbøjelig til kriminaliteten.
- 05** At en agent afviser at levere til ét bestemmelsessted og derved indirekte påvirker leveringsstedet, er ikke i sig selv en forøgelse af forbrydelsens omfang eller grovhed, når antallet og arten af de bestilte effekter blev fastlagt på gerningsmandens eget initiativ.

- 06 Udenlandske agentaktioner, der ikke ville kunne etableres lovligt efter danske agentregler, kan alligevel danne grundlag for bevis i Danmark, når aktionen ikke indebar en provokation i strid med EMRK artikel 6.
- 07 Tilsidesættelse af kravet om forudgående retskendelse efter § 754 c, stk. 1 medfører ikke i sig selv frifindelse eller bevisafskæring, når agentvirksomheden hverken fremkaldte eller forøgede forbrydelsen – retsvirkningen ligger da typisk i strafudmålingen.
- 08 Overskrider en civil agent den dagældende kompetencegrænse i § 754 b, stk. 2, om »yderst beskeden« bistand, kan overskridelsen tillægges vægt som formildende omstændighed uden at føre til bevisudelukkelse eller frifindelse.
- 09 Ved [ændringsloven af 12. juni 2024 \(bandepakke IV\)](#) blev § 754 b, stk. 2, nyaffattet, så civile agenter fra 1. juli 2024 kan udføre de samme handlinger som polititjenestemænd – betingelsen er nu, at den civile ikke på grund af afhængighedsforhold eller andre omstændigheder må befrygtes ikke at udføre opgaven betryggende.
- 10 Anvendes en civil agent, skal der efter § 754 c, stk. 4 beskikkes en advokat fra den særlige kreds i § 729 c, stk. 6, for de personer, indgrebet berører, inden retten træffer afgørelse.
- 11 Ved lov nr. 967 af 26. juni 2020 blev 6-årskravet fraveget for internetbegået børnepornografi, hæleri, narkotika- og våbenkriminalitet, og politiets erhvervelse af effekter, der i et nærmere bestemt omfang er udbudt på internettet, blev holdt helt uden for agentreglerne.
- 12 Legemsbesigtigelse kræver rimelig grund til mistanke og »væsentlig betydning« for efterforskningen, mens legemsundersøgelse kræver begrundet mistanke om en 1½-års-forbrydelse og »afgørende betydning«, jf. § 792 a.
- 13 Udtagelse af spytprøve til DNA-profil efter § 792 b, stk. 1 kan ske med henblik på senere identifikation, selv om der ikke er behov for prøven i den aktuelle sags efterforskning.
- 14 Retten kan efter § 746, stk. 1 prøve lovligheden af ethvert efterforskningsskridt og kan betinge fx en fotoforevisning af, at forevisningen gennemføres på en måde, der ikke er misvisende.
- 15 Oplysninger om politiets fortrolige efterforskningsmetoder kan holdes uden for forsvarerens indsigt, når de ikke har bevismæssig betydning for sagens afgørelse.
- 16 Indstilling af efterforskning efter § 749, stk. 2 uden forudgående sigtelse er ikke en påtaleopgivelse, og den overordnede anklagemyndighed er derfor ikke bundet af 2-måneders omgørelsesfristen i § 724, stk. 2 – medmindre den mistænkte med føje har anset sig for sigtet.

§ 1 Efterforskningens iværksættelse og formål – tærsklen i § 742, stk. 2

Retsplejelovens kapitel 67 rummer den grundstruktur, som al aktiv efterforskning hviler på. Efter [retsplejelovens § 742, stk. 1](#) indgives anmeldelser om strafbare forhold til politiet, og efter [stk. 2](#) iværksætter

politiet »efter anmeldelse eller af egen drift efterforskning, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået«. Formålet er afgrænset i § 743:

Efterforskningen har til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er til stede, og at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten.

Bestemmelsen i § 742 går tilbage til den oprindelige retsplejelov af 1916 og har i sin kerne stået uændret siden – den eneste registrerede senere ændring er en teknisk ophævelse af det tidligere stk. 3, 1. pkt., ved **ændringsloven af 11. juni 1959** som følge af ophævelsen af § 55.

Rigsadvokatmeddelelsen om [anklagerens rolle under efterforskningen](#) sammenfatter arbejdsdelingen: politiet foretager efterforskningen og udfærdiger rapportmateriale efter § 744, mens anklagemyndigheden vurderer grundlaget for og indhenter de fornødne kendelser fra retten samt tager stilling til tiltaleespørgsmålet. Det er samtidig anklagemyndigheden, der løbende skal foretage legalitetssikring under efterforskningen – en funktion, som Rigsadvokaten selv fremhæver som »en afgørende forudsætning for tilliden til denne danske model«, hvor anklagemyndigheden er integreret i politikredsene.

Det er væsentligt at holde fast i, at retsplejeloven historisk ikke har reguleret, *hvordan* den almindelige efterforskning skal foregå. Som Strafferetsplejeudvalget noterede i [betænkning nr. 1023/1984, s. 123-](#), indeholder kapitlerne 67-75 regler om efterforskningens formål, forsvarerens rettigheder, politiets afhøringer og visse tvangsindgreb, men »derimod er der ikke regler om, hvorledes politiets almindelige efterforskning iøvrigt skal finde sted«. Netop dette tomrum gjorde det nødvendigt at lovregulere agentvirksomheden særskilt.

LOV

[Retsplejeloven § 742, stk. 1, 2](#)[Retsplejeloven § 743](#)[Retsplejeloven § 744](#)

§ 2 Provokationsforbuddet: fra 1982-kodificeringen til § 754 b, stk. 1

Det absolutte forbud mod, at politiet fremkalder eller medvirker til strafbare handlinger, blev kodificeret ved **lov nr. 1 af 13. oktober 1982**, og det materielle indhold ligger i dag i [retsplejelovens § 754 b, stk. 1](#):

De foranstaltninger, som er nævnt i § 754 a, må ikke bevirke en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed.

Strafferetsplejeudvalget beskrev i [betænkning nr. 1023/1984, s. 148](#) den todelte grænsedragning, som stadig strukturerer hele retsområdet:

Den ene grænse går mellem tilladelig og utilladelig agentvirksomhed (den øvre grænse), og danner altså grænsen for, hvilken form for aktivitet politiet ved anvendelse af agent overhovedet må udføre. Den anden grænse går mellem den form for politimæssig efterforskning, der kan betegnes som agentvirksomhed og eventuelt undergives særlige reguleringer, og den efterforskning, der alene finder sted ved hjælp af almindelige efterforskningsskridt (den nedre grænse).

Udvalget overvejede indgående, om grænsedragningen overhovedet burde lovfæstes, eller om den burde overlades til et konkret skøn. Argumentet for lovfæstelse var risikoen for udglidning: »der ved at overlade grænsedragningen til et skøn i den enkelte sag uden den støtte, som en formulæret retsregel giver, være risiko for, at praksis bliver uensartet, og at der i tidens løb kan ske udskridning af praksis«.

Den praktiske prøve er kontrafaktisk. Som lovgiver formulerede det i forarbejderne til **ændringsloven af 21. juni 2025** om styrket indsats mod seksuelt krænkende materiale, beror vurderingen af, om provokationsforbuddet er overholdt, på »en sammenligning mellem det faktiske begivenhedsforløb og et hypotetisk begivenhedsforløb, som må antages at ville have fundet sted, hvis politiet ikke havde grebet ind i begivenhedernes gang«. Grænsedragningen indebærer, at politiet hverken må anstifte en lovovertrædelse, som ikke i forvejen er ved at blive begået eller forsøgt, eller øve en sådan indflydelse på en igangværende lovovertrædelse, at dens omfang eller grovhed forøges. Derimod er det ikke i sig selv uforeneligt med forbuddet, at agenten bringer en lovovertrædelse på forsøgsstadiet nærmere fuldbyrdelsen.

Rigsadvokatmeddelelsen om [meddelere og civile agenter](#) giver de klassiske skoleeksempler på overtrædelse: at agenten fremsætter tilbud om køb af narkotika i et sådant omfang, at sælgeren er nødt til at skaffe yderligere varer, som han ellers ikke havde tænkt sig at skaffe og sælge, eller at agentvirksomheden retter sig mod personer, som ikke i forvejen har haft noget med lovovertrædelsen at gøre, således at de inddrages som gerningsmænd.

LOV

Retsplejeloven § 754a

Retsplejeloven § 754b, stk. 1

Den nedre grænse – hvornår er politiets aktivitet slet ikke agentvirksomhed

Agentbegrebet forudsætter to ting: at handlingen falder inden for medvirkensbegrebet i straffelovens § 23, og at der er udvist en særlig aktivitet fra politiets side. Rigsadvokatmeddelelsen udtrykker det således i [afsnit 4.2.1](#):

Agentvirksomhed er således – i modsætning til almindelige efterforskningsskridt – karakteriseret ved, at der fra politiets side i et vist omfang er udvist en særlig aktivitet, hvorved politiet aktivt træder ind i og deltager i et kriminelt handlingsforløb.

Er initiativet udgået fra den mistænkte, er der ikke tale om agentvirksomhed efter bestemmelsens første led. Uden for agentbegrebet falder desuden **lokkeduesituationen**, hvor politiet foranlediger, at nogen eller noget bliver *genstand* for en lovovertrædelse – betænkning nr. 1023/1984 nævner som eksempler, at ting af en art, der tidligere er blevet stjålet, placeres et sted under observation, eller at en kvindelig betjent i civil optræder som lokkedue i en park, hvor der tidligere er begået voldtægtsforsøg. Fælles for lokkeduevirksomhed er, at der foreligger et fristelsesmoment, men at politiets efterforskning ikke falder ind under medvirkensbegrebet.

Undtagelsen i [§ 754 a, stk. 2](#) – foranstaltninger, hvor politiet ikke påvirker væsentlige omstændigheder ved lovovertrædelsen – dækker bl.a. de såkaldte **kontrollerede leverancer** og er blevet den praktisk vigtigste ventil i dansk retspraksis.

Den ledende afgørelse er Østre Landsrets dom [S-750-21](#) af 26. november 2021, hvor tre tiltalte fungerede som »hvide bude« med kokain og MDMA i København. Forsvarerne gjorde gældende, at politiets sms-dialog udgjorde ulovlig agentprovokation. Både byret og landsret afviste påstanden:

politiet ved at svare adækvat på en sms med udbud til salg af euforiserende stoffer blev i stand til at afsløre en igangværende lovovertrædelse, men ikke herved påvirkede væsentlige omstændigheder ved lovovertrædelsen, jf. § 754 a, stk. 2.

Afgørende var, at besiddelsen med henblik på videresalg og det forudgående salg allerede var realiseret på tidspunktet for politiets henvendelse.

Denne linje blev fastholdt i [S-3423-22](#) af 28. april 2025, hvor Retten i Glostrup havde frifundet to tiltalte for kokainbesiddelse, fordi politiet havde initieret mødet med sælgeren og beviserne derfor var uretmæssigt frembragt. Østre Landsret ændrede frifindelsen og lagde vægt på, at der allerede forelå et aktivt udbud af stoffer på markedet:

Landsretten finder, at politiet ved således at svare adækvat på en sms med udbud til salg af narkotika blev i stand til at afsløre en igangværende lovovertrædelse, men ikke herved påvirkede væsentlige omstændigheder ved lovovertrædelsen, jf. retsplejelovens § 754 a, stk. 2, og politiet udførte herefter ikke agentvirksomhed i strid med retsplejelovens § 754 a, stk. 1.

De to afgørelser illustrerer en klar sondring: politiet må reagere på et udbud, men må ikke skabe efterspørgslen.

LOV

[Lov om euforiserende stoffer § 3, stk. 1](#)
[Retsplejeloven § 754a, stk. 1, 2](#)
[Straffeloven § 23](#)

PRAKSIS **Landsretten** · Landsretten tilsidesætter frifindelse for kokainbesiddelse; politiets brug af sms-svar var ikke ulovlig agentvirksomhed 28.04.2025

Landsretten · Tre tiltalte dømt for fælles narkotikasalg som 'hvide bude' – Landsretten stadfæster 3 måneders fængsel og afviser agentprovokation 26.11.2021

§ 4 Mistankekrav, indikationskrav og kriminalitetskrav i § 754 a, stk. 1

Er der først tale om agentvirksomhed, opstiller [§ 754 a, stk. 1](#) tre kumulative betingelser:

Betingelse	Indhold	Hjemmel
Mistankekrav	Begrundet mistanke om, at lovovertrædelsen er ved at blive begået eller forsøgt	§ 754 a, stk. 1, nr. 1
Indikationskrav	Efterforskningsskridtet må antages at være af <i>afgørende</i> betydning for efterforskningen	§ 754 a, stk. 1, nr. 2
Kriminalitetskrav	Strafferamme på fængsel i 6 år eller derover – eller en af de opregnede internetforbrydelser	§ 754 a, stk. 1, nr. 3

Den nugældende formulering af mistanke- og indikationskravet stammer fra **lov nr. 436 af 10. juni 2003**, der nyaffattede § 754 a med lempede krav og samtidig indførte undtagelsen for kontrollerede leverancer. Senere lempninger af kriminalitetskravet er sket ad omvejen: henvisningen til straffelovens § 286, stk. 1, udgik i 2004, og henvisningen til § 289, 2. pkt., udgik i 2005, i begge tilfælde fordi strafferammerne blev hævet, så forholdene automatisk opfyldte 6-årskravet.

Den mest markante udvidelse skete ved **lov nr. 967 af 26. juni 2020** om styrkelse af politiets muligheder for efterforskning af kriminalitet på internettet. Her blev 6-årskravet direkte fraveget for en række internetbegåede forbrydelser. Forarbejderne forklarer sigtet:

Fælles for de opregnede bestemmelser og love, der foreslås omfattet af retsplejelovens § 754 a, stk. 1, nr. 3, er således, at de alle har en strafferamme på fængsel under 6 år.

Ved »internettet« forstås databaseret kommunikation, uanset om den sker gennem computer, mobiltelefon eller andet elektronisk kommunikationsudstyr, og det er ikke et krav, at al kommunikation under hele forløbet sker via internettet – blot at den *indledende* kontakt gør det. Ordningen er ikke tiltænkt bagatelagtige overtrædelser, og for hælerisagerne indskærper forarbejderne, at »politiet skal sikre sig, at købet ikke i realiteten bliver en bestilling af nye indbrud«.

Samme lov indsatte den anden internetundtagelse i § 754 a, stk. 2: det er ikke agentvirksomhed, hvis tilskyndelsen alene består i politiets erhvervelse af rettigheder, genstande eller andet materiale, der »i et nærmere bestemt omfang« er udbudt på internettet. Kravet om et nærmere bestemt omfang betyder ifølge forarbejderne, at art, mængde og som udgangspunkt pris skal fremgå af udbuddet: »Der må således ikke være tvivl om, hvad det er, der udbydes, hvor meget, der udbydes og til hvilken pris.« Politiet må gennemføre en kortvarig og udelukkende afsøgende dialog forud for erhvervelsen, men »det er afgørende, at der ved den forudgående dialog ikke udøves nogen form for påvirkning af hverken arten, typen, mængden eller prisen af den udbudte genstand«.

Senest har **ændringsloven af 21. juni 2025** indsat § 754 a, stk. 3, hvorefter politiet ved agentvirksomhed må dele *uægte* seksuelt materiale, der forestiller personer under 18 år – altså materiale skabt ved kunstig intelligens eller anden digital manipulation, som afbilder et fiktivt barn. Forarbejderne understreger, at politiet fortsat ikke må manipulere billeder af virkelige børn eller dele ægte overgrebsmateriale, og at delingen ikke i sig selv indebærer en overtrædelse af provokationsforbuddet – men at der efter en konkret vurdering kan foreligge en overtrædelse, hvis politiet tilbyder mere materiale eller materiale af grovere karakter end nødvendigt.

Endelig fastslår § 754 e, at agentreglerne slet ikke finder anvendelse ved efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12, §§ 111-115 og 118.

LOV

Retsplejeloven § 754a, stk. 1-3

Retsplejeloven § 754e

Straffeloven § 235, stk. 1, 2

Straffeloven § 290, stk. 1

§ 5 Den øvre grænse i Højesterets praksis – Dark Web-våbensagen

Den centrale nyere afgørelse om provokationsforbuddet er Højesterets dom af 15. februar 2023 i **Sag 48/2022**, offentliggjort som **U.2023.1234H** og tillige refereret som **SS-48/2022-HJR**. Fire tiltalte havde via Dark Web-markedspladsen Berlusconi Market bestilt i alt 83 skydevåben med ammunition til levering i Danmark og videre transport til Sverige. Våbnene var udbudt af amerikanske Homeland Security Investigations (HSI) gennem fiktive butiksvinduer, og efterforskningen blev senere overdraget til dansk politi.

Forsvaret gjorde gældende, at der ikke forelå en konkret begrundet mistanke, da HSI etablerede butiksvinduerne, at agenterne havde forøget forbrydelsens omfang ved at acceptere genbestillinger, og at ændringen af leveringsstedet fra Sverige til Danmark – hvor besiddelse af håndskydevåben straffes hårdere – påvirkede forbrydelsens karakter.

Højesteret foretog en samlet vurdering med vægt på, om agenten havde optrådt passivt eller aktivt, og om den tiltalte i forvejen var tilbøjelig til kriminaliteten:

Højesteret tiltræder, at indholdet af korrespondancen mellem T1 under profilen X og HSI-agenterne i hele forløbet fra den 18. april til den 9. november 2019 ikke giver grundlag for at fastslå, at HSI's agenter har tilskyndet ham til at købe våben og ammunition, som han ellers ikke ville have købt, eller til at gøre det i større omfang, end han ellers ville have gjort.

Om det ændrede leveringssted udtalte Højesteret:

Højesteret tiltræder i den forbindelse også, at det forhold, at agenterne fra HSI afslog at levere våben til Sverige, ikke kan anses for at have været udslagsgivende i forhold til, hvor mange våben T1 bestilte. Det bemærkes herved, at antallet af våben blev ændret flere gange på hans initiativ, inden der blev indgået aftale om det endelige antal våben, der skulle leveres, og at T1 kort efter den 24. juli 2019 ikke blot genbestilte de våben, der er omfattet af forhold 1, men også bestilte en stor mængde yderligere våben.

Højesteret konkluderede, at hverken den amerikanske eller den efterfølgende danske agentvirksomhed var i strid med provokationsforbuddet, og at heller ikke dansk politis tekniske foranstaltning med at fotografere våbnene sammen med en dansk avis påvirkede forbrydelsens karakter. Straffene blev skærpet – T1 fra 7 til 8 års fængsel, kurererne fra 4 til 5 år og fra 3 til 4 år – og alle blev udvist for bestandig. Højesteret fandt derimod ikke grundlag for at sprænge strafferammen i [straffelovens § 192 a](#) via [§ 88, stk. 1, 2. pkt.](#), og bemærkede, at forsøgs karakteren ved en fiktiv våbenleverance ikke kan tillægges formildende betydning.

LOV

[Retsplejeloven § 754a, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 754b, stk. 1](#)[Straffeloven § 88, stk. 1](#)[Straffeloven § 192a, stk. 1](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret skærper straffe i sag om organiseret våbenindførsel via Dark Web og afviser ulovlig politiprovokation

15.02.2023

Højesteret · Organiseret våbensmugling via Dark Web: Forsøg på indførsel af 83 skydevåben og ammunition udløser lange fængselsstraffe og udvisning for bestandig

15.02.2023

§ 6 Retsvirkningen af ulovlig agentvirksomhed – frifindelse, bevisafskæring eller strafnedsættelse

Dansk praksis skelner skarpt mellem to typer mangler: en reel provokation, der forøger forbrydelsens omfang eller grovhed, og en ren formalitetsfejl såsom manglende retskendelse. Kun den første kan begrunde frifindelse eller bevisudelukkelse.

Procesbevillingsnævnets bevilling [21/28811](#) af 3. juni 2022 kortlægger problemstillingen præcist i den underliggende landsretsdom (U 2022.1002 V). Både byret og landsret konstaterede, at HSI's oprettelse og drift af sælgerprofilerne *ikke* ville have kunnet etableres lovligt efter [§§ 754 a-754 d](#), fordi der ikke forelå en konkret begrundet mistanke, og fordi dansk politi ikke havde indhentet de nødvendige kendelser. Alligevel fandt begge instanser, at aktionen ikke indebar en provokation i strid med **EMRK artikel 6**, og at korrespondancen derfor lovligt kunne bruges som bevis.

Om dansk politis egen fotoaktion i september 2019 fastslog landsretten derimod, at der forelå en tilsidesættelse af formforskrifterne:

en foranstaltning med henblik på at tilskynde nogen til at fortsætte en lovovertrædelse, jf. retsplejelovens § 754 a, stk. 1, hvorfor der i medfør af retsplejelovens § 754 c, stk. 1, burde have været indhentet en kendelse forud herfor eller være søgt om godkendelse heraf inden 24 timer, jf. stk. 3.

Uanset dette fandt landsretten, at:

hverken den amerikanske agentaktion eller karakteren af tilsidesættelsen af retsplejelovens § 754 c i september 2019 havde bevirket en forøgelse af omfanget eller grovheden af forbrydelsen for så vidt angik hovedmanden eller de tre øvrige tiltalte, der ikke havde været udsat for selvstændig påvirkning af politiagenter.

Landsretten tilføjede dog et principielt vigtigt obiter dictum om afsmittende virkning på medtiltalte:

Det er ikke udelukket at tillægge agentvirksomhed rettet mod en anden person betydning i forhold til personer, der deltager i den omhandlede kriminalitet, og som ikke selv har været i direkte kontakt med agenten.

Procesbevillingsnævnet meddelte 3.-instansbevilling netop på de to spørgsmål: om ulovlig agentvirksomhed kan indgå strafnedsættende, selv om den hverken begrunder frifindelse eller har forøget forbrydelsens omfang, og om agentvirksomhed rettet mod én person kan tillægges strafnedsættende virkning for medtiltalte uden direkte agentkontakt.

At kompetenceoverskridelser *kan* slå igennem i strafudmålingen, viser Højesterets dom af 12. december 2017 i [Sag 91/2016](#) om forsøg på indførsel af 200 kg kokain. Efterforskningen udsprang af en meddeler i Colombia, hvorefter der blev indsat en civil agent (»Maria«) og senere en politiagent. Højesteret stadfæstede skyldskendelsen og udvisningen, men lagde ved strafudmålingen vægt på den civile agents rolle:

Efter sagens omstændigheder, herunder at Marias rolle under forhandlingerne med de tiltalte i både Colombia og Danmark indebar en betydelig overskridelse af forbuddet i retsplejelovens § 754 b, stk. 2, 2. pkt., mod, at en civil person yder mere end en yderst beskedent bistand, træder Højesteret, at straffen for T1 er fastsat til fængsel i 12 år og for T2 til fængsel i 10 år.

Overskridelsen medførte altså hverken bevisudelukkelse eller frifindelse, men blev tillagt vægt som formildende omstændighed. Højesteret prøvede samtidig sagens EMRK-side og fandt, at meddelerens fravær ikke krænkede artikel 6, jf. [Calabrò mod Italien og Tyskland](#), da der havde været løbende domstolskontrol med agentaktionen, anklagemyndigheden havde fremlagt alt tilgængeligt materiale og forsøgt international retshjælp, og de tiltalte kunne kontradicere de øvrige agenter og aflytningsmaterialet.

LOV

[Retsplejeloven § 754b, stk. 1, 2](#)
[Retsplejeloven § 754c, stk. 1, 3](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om provokationsforbud og anvendelse af civile agenter i sag om 200 kg kokain 12.12.2017

Procesbevillingsnævnet · 3.-instansbevilling: Strafudmåling ved ulovlig agentvirksomhed i Dark Web-våbensag – herunder agentvirksomheds betydning for medtiltalte uden direkte agentkontakt 03.06.2022

§ 7 Civile agenter og meddelere – bandepakke IV's opgør med »yderst beskeden bistand«

Reglerne om, *hvem* der må udføre agentvirksomhed, har gennemgået tre faser, og den seneste ændrer retstilstanden markant.

Fase 1 (indtil 2003): Agentvirksomhed måtte alene udføres af polititjenestemænd.

Fase 2 (2003-2024): Ved **lov nr. 436 af 10. juni 2003** blev der indsat et 2. pkt. i § 754 b, stk. 2, hvorefter civile personer efter aftale med politiet kunne yde bistand, når bistanden var »yderst beskeden i forhold til lovovertrædelsen«. Forarbejderne beskrev sigtet snævert: bestemmelsen tog sigte på tilfælde, hvor en person efter aftale med politiet søger kontakt i miljøet med henblik på at introducere en politiagent, fx ved at udgive sig for mellemmand for en opdigtet køber og afgive bestilling på en vareprøve. Lovgiver understregede samtidig, at handlingerne – selv om gerningsindholdet er realiseret – måtte anses »som straffri efter princippet om materiel atypicitet eller manglende retsstridighed«. Ved **lov nr. 967 af 26. juni 2020** blev kredsen udvidet til også at omfatte »ansatte i politiet med særlige efterforskningsmæssige kvalifikationer«, fx universitetsuddannede analytikere med ekspertise i open source intelligence.

Fase 3 (fra 1. juli 2024): Ved **ændringsloven af 12. juni 2024 om gennemførelse af dele af bandepakke IV** blev **§ 754 b, stk. 2** nyaffattet og lyder nu:

Foranstaltningerne må efter aftale med politiet udføres af civile personer, der ikke på grund af afhængighedsforhold til politiet eller andre omstændigheder må befrygtes ikke at ville udføre opgaven på betryggende måde, herunder hvis der er risiko for, at der vil blive handlet i strid med stk. 1.

Begrænsningen til »yderst beskeden« bistand er dermed ophævet. Justitsministeriet begrundede skiftet med bandemiljøets struktur:

Kriminalitet begået i bandemiljøet og lignende kriminelle miljøer er typisk kendetegnet ved, at toneangivende personer i miljøet ikke selv involveres direkte i udførelsen af de kriminelle handlinger.

Ministeriet fravalgte bevidst at opregne præcise krav til, hvilke handlinger den civile agent må foretage, fordi sådanne krav »vil kunne vise sig forældede, hvis der sker en ændring i kriminalitetsbilledet«. I stedet flyttes værnet til *personvalget*: »Som civil agent bør derfor kun anvendes personer, som politiet har et så godt kendskab til, at man vurderer, at de forsvarligt kan virke som civil agent, og at man i fornøden grad kan kontrollere deres færden.« Der kan fx være tale om personer, der allerede virker som kilder eller meddelere.

Forarbejderne præciserer, at ikke enhver mistanke om strafbart forhold udelukker en person som civil agent – civile agenter i kriminelle miljøer vil ofte selv være involveret i kriminalitet – men at det er afgørende, om den konkrete mistanke indebærer risiko for, at provokationsforbuddet overtrædes. Udsigten til en dusør skaber ikke i sig selv et afhængighedsforhold. Omvendt kan alvorlig fare for den civile, der ikke står mål med det efterforskede forhold, medføre, at opgaven ikke kan udføres betryggende.

Som modvægt indsattes samtidig **§ 754 c, stk. 4** om obligatorisk advokatbeskikkelse ved brug af civile agenter – en beskikkelse fra den særlige kreds i § 729 c, stk. 6, med sikkerhedsgodkendelse. Ministeriet begrundede kravet med, at »der med forslaget lægges op til en væsentlig udvidelse af muligheden for at anvende civile agenter«. Politiet skal ved indhentelsen af retskendelsen redegøre for, at anvendelsen er forsvarlig, herunder at agenten i fornøden grad kan kontrolleres, og hvordan kontrollen praktisk vil foregå.

Meddelere falder helt uden for agentreglerne, jf. **Rigsadvokatmeddelelsen pkt. 4.2.1**. Meddeleren adskiller sig fra agenten ved ikke selv at spille en rolle i det kriminelle handlingsforløb – en sontring, der går tilbage til den teoretiske debat gengivet i **betænkning nr. 1023/1984, s. 126**. Rigsadvokatens retningslinjer kræver, at hver politikreds udpeger en meddeleransvarlig og en agentansvarlig på advokaturchefniveau eller derover, at der føres meddelerfortegnelse med stamblade, og at der udpeges en kontrollant, som instruerer sagsbehandleren.

Den civile agent skal efter [pkt. 2.2.4](#) orienteres om, at de aftalte handlinger er straffri, at han må forvente at skulle afgive forklaring i retten, og at han ikke kan forvente vederlag ud over positive udgifter og eventuel dusør.

En beslægtet organisatorisk regel findes i [Rigsadvokatmeddelelsen om kvalitet og legalitet, pkt. 3.2.8](#): en polititjenestemand kan som det klare udgangspunkt ikke samtidig være politiagent og efterforsker, hvis vedkommende må formodes at skulle afgive vidneforklaring. Fraviges udgangspunktet, skal sagen forelægges statsadvokaten forud for indsættelsen, jf. også [Rigsadvokatmeddelelsen om forelæggelse og indberetning, pkt. 3.5.6](#).

Bemærk, at Rigsadvokatmeddelelsen om meddelere og civile agenter er dateret 19. februar 2022 og således på punktet om »yderst beskeden« bistand er overhalet af 2024-nyaffattelsen.

LOV

[Retsplejeloven § 729c, stk. 6](#)[Retsplejeloven § 754b, stk. 2](#)[Retsplejeloven § 754c, stk. 4](#)[Retsplejeloven § 856, stk. 2](#)

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets dom om provokationsforbud og anvendelse af civile agenter i sag om 200 kg kokain 12.12.2017

Retskendelse, hastesager og forsvarerunderretning efter §§ 754 c-754 d

Agentvirksomhed er underlagt både forudgående og efterfølgende domstolskontrol. Efter [§ 754 c, stk. 1](#) sker foranstaltninger efter § 754 a efter rettens kendelse, og [stk. 2](#) kræver, at kendelsen anfører »de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for foranstaltningernes gennemførelse er opfyldt«. Kendelsen kan til enhver tid omgøres.

Hastereglen i [§ 754 c, stk. 3](#) tillader politiet at handle, hvis øjemedet ellers ville forspildes, men sagen skal da forelægges retten »snarest muligt og senest inden 24 timer fra foranstaltningernes iværksættelse«. Finder retten, at foranstaltningerne ikke burde være foretaget, skal der gives meddelelse herom til Justitsministeriet – en indberetningsmekanisme, der understreger, at overskridelser af agentreglerne betragtes som et systemisk anliggende og ikke kun et partsspørgsmål.

Det var netop 24-timers-fristen, der blev tilsidesat i Dark Web-sagen, hvor dansk politis fotoaktion hverken var kendelsesbelagt på forhånd eller godkendt efterfølgende, jf. [21/28811](#).

Efter [§ 754 d](#) skal forsvareren underrettes om agentforanstaltninger, når der rejses tiltale. Politiet kan dog give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysningerne, hvis hensynet til fremmede magter, statens sikkerhed, sagens opklaring eller tredjemand undtagelsesvis gør det påkrævet. Strafferetsplejeudvalget forklarede i [betænkning nr. 1023/1984, s. 178](#) baggrunden:

Hvis tiltalte bliver bekendt med, at han har været udsat for en politiagents virksomhed, vil han - og det øvrige kriminelle miljø - i nogle tilfælde kunne regne ud, hvorfra politiet må have fået sine oplysninger. Dette vil kunne medføre repressalier over for meddeleren eller ligefrem, at hans sikkerhed kommer i fare.

Udvalget forudsatte allerede dengang, at eventuelle tvister mellem politiet og forsvareren om et sådant pålæg måtte afgøres af retten efter § 746, stk. 1 – hvilket er den ordning, der stadig gælder.

Spændingen mellem forsvarerens indsigt og politiets metodefortrolighed er en gennemgående konflikt. I [SS-2674/2022-OLR](#) af 6. februar 2025 afviste Østre Landsret forsvarernes anmodning om udvidet aktindsigt

i intern korrespondance og aftaler i en sag om groft skatte- og momssvig, jf. § 745 c. Omvendt fik forsvareren medhold i **SS-1544/2024-OLR** af 13. juni 2024, hvor landsretten stadfæstede, at anklagemyndigheden måtte dokumentere en rapport fra politiets Efterretnings- og analyseenhed og afhøre den udarbejdende politiassistent, men at forsvareren tilsvarende havde ret til aktindsigt i det underliggende materiale efter § 729 a, stk. 3.

LOV	Retsplejeloven § 729a, stk. 3	Retsplejeloven § 745c	Retsplejeloven § 754c, stk. 1-3
	Retsplejeloven § 754d		
PRAKSIS	Landsretten · Landsrettens afvisning af aktindsigt i korrespondance og aftaler i sag om groft skatte- og momssvig		06.02.2025
	Landsretten · Landsrettens stadfæstelse af kendelse vedrørende dokumentation og aktindsigt efter retsplejelovens § 729 a		13.06.2024
	Procesbevillingsnævnet · 3.-instansbevilling: Strafmåling ved ulovlig agentvirksomhed i Dark Web-våbensag – herunder agentvirksomheds betydning for medtiltalte uden direkte agentkontakt		03.06.2022

§ 9 Kontrolkøb uden for retsplejeloven – Sikkerhedsstyrelsens unge kontrolkøbere

Agentreglernes rækkevidde i forhold til *forvaltningsmyndigheders* kontrolvirksomhed er ved at blive prøvet i Højesteret. Procesbevillingsnævnet meddelte den 12. marts 2026 3.-instansbevilling i **25/27903**, hvor en kioskejer blev idømt en bøde på 25.000 kr. for at have solgt en pakke snus til en 16-årig kontrolkøber fra Sikkerhedsstyrelsen uden at kræve billedlegitimation.

Ordningen hviler på § 2 b, stk. 4 i lov om forbud mod salg af tobak og alkohol til personer under 18 år, der i perioden 1. juli 2024 – 30. juni 2026 giver Sikkerhedsstyrelsen adgang til at anvende unge kontrolkøbere med skjult identitet, *når* der forinden ikke med rimelig grund er mistanke om salg til mindreårige fra butikken. Efter § 2 b, stk. 6, må styrelsen ved sådan kontrol ikke påvirke væsentlige omstændigheder ved kontrolkøbet – en formulering, der bevidst spejler [retsplejelovens § 754 a, stk. 2](#) og [§ 754 b, stk. 1](#).

Byretten lagde vægt på, at formålet med kontrolordningen ikke var at efterforske strafbare lovovertrædelser, men at sikre en effektiv kontrol af hensyn til at nedbringe børn og unges forbrug af tobak, nikotin og alkohol. Landsretten stadfæstede og fandt, at brugen af en ung kontrolkøber ikke var i strid med [agentreglerne i §§ 754 a-754 e](#) eller med **EMRK artikel 6**, idet den tilsynsførende fulgtes med kontrolkøberen og selv kunne konstatere overtrædelsen ved at være inden for syns- og høreafstand af transaktionen.

Procesbevillingsnævnet meddelte tilladelse, fordi sagen rejser det principielle spørgsmål, om et sådant kontrolkøb overhovedet kan danne grundlag for en strafferetlig domfældelse. Sagen er central, fordi den tester, om provokationsforbuddets systematik gælder generelt for statslig kontrolvirksomhed, eller kun for politiets efterforskning i retsplejelovens forstand.

LOV	Lov om forbud mod salg af tobak og alkohol til personer under 18 år § 2b, stk. 4		
	Retsplejeloven § 754a, stk. 1, 2	Retsplejeloven § 754b, stk. 1	Retsplejeloven § 932
PRAKSIS	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om Sikkerhedsstyrelsens brug af unge kontroll købere ved salg af snus til person under 18 år		
			12.03.2026

Legemsindgreb under efterforskning – kapitel 72 og det todelte proportionalitetskrav

§ 10

Legemsindgreb er systematisk opdelt i § 792 i **legemsbesigtigelse** (besigtigelse af legemets ydre, fotografier, aftryk og visitation af tøj) og **legemsundersøgelse** (nærmere undersøgelse af legemet, herunder hulrum, udtagelse af spyt- eller blodprøver, røntgen mv.). Sondringen er ikke akademisk: den styrer både mistankekravet og indikationskravet i § 792 a.

Indgreb	Mistankekrav	Indikationskrav
Legemsbesigtigelse, § 792 a, stk. 1	Rimelig grund til mistanke om lovovertrædelse undergivet offentlig påtale	Væsentlig betydning for efterforskningen
Legemsundersøgelse, § 792 a, stk. 2	Begrundet mistanke om lovovertrædelse med strafferamme på fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover	Afgørende betydning for efterforskningen

Dette differentierede krav blev sat på spidsen i **SS-3585/2008-SON**, hvor Retten i Sønderborg den 4. februar 2009 prøvede lovligheden af fingeraftryk, foto og spytprøve over for en person, der straks havde erkendt hæleri af en mobiltelefon til 300 kr. Retten nåede et differentieret resultat. Om fingeraftryk og foto:

Da der har været medgerningsmænd i sagen om hæleri af mobiltelefoner, hvilken forseelse er undergivet offentlig påtale, må tvangsindgrebet om optagelse af fingeraftryk og foto af domfældte uanset han erkendelse antages at være af væsentlig betydning for efterforskningen.

Om spytprøven:

Under hensyn til sigtelsens karakter og mindre strafværdige grovhed, og til at domfældte straks erkendte hæleriet af mobiltelefonen til en værdi af 300 kr., er det ikke godt gjort, at tvangsindgrebet med udtagelse af spytprøve må antages at have afgørende betydning for efterforskningen.

Vestre Landsret omstødte imidlertid kendelsen i **SS-379/2009-VLR** af 23. marts 2009 og lagde afgørende vægt på, at udtagelse af spytprøve med henblik på *senere identifikation* har sin egen hjemmel i § 792 b, stk. 1 – og ikke forudsætter et aktuelt efterforskningsbehov:

Et legemsindgreb efter retsplejelovens § 792 b, stk. 1, kan foretages, selv om der ikke er behov herfor af hensyn til efterforskningen i den aktuelle sag.

Landsretten tilføjede, at heller ikke den generelle proportionalitetsregel i § 792 e kunne føre til et andet resultat. Afgørelsesparret illustrerer, at § 792 b er en selvstændig, identifikationsorienteret hjemmel, hvis kriminalitetskrav (1 år og 6 måneder) er lavere end den intuitive proportionalitetsbetragtning tilsiger.

§ 792 e rummer de generelle skranker: indgrebet må ikke være uforholdsmæssigt, det skal foretages så skånsomt som muligt, indgreb der kan føles krænkende for blufærdigheden skal så vidt muligt foretages af personer af samme køn eller af sundhedspersonale, og legemsundersøgelse må kun foretages under medvirken af en læge – dog kan spytprøve efter § 792 b, stk. 1, udtages uden lægemedvirken. § 792 f supplerer med et sletningspåbud: materiale tilvejebragt ved indgreb, som retten nægter at godkende, eller som retten efter § 746, stk. 1 finder uhjemlede, »skal straks tilintetgøres«.

Den praktiske afgrænsning nedad viser sig i erstatningspraksis. I **S-2191-00** af 10. april 2001 afviste Østre Landsret erstatning for en kortvarig visitation efter **§ 792 a, stk. 1**, hvor sigtelsen straks blev frafaldet – indgrebet var lovligt, beskedent og ikke krænkende nok. Tilsvarende afviste Østre Landsret i **SS-1030/2018-OLR** af 12. april 2019 erstatning for en vejsidenarkotikatest, fordi den korte og frivillige tilbageholdelse ikke udgjorde en frihedsberøvelse eller et straffeprocessuelt indgreb af tilstrækkelig karakter. Omvendt tilkendte landsretten i **SS-889/2017-OLR** af 29. november 2017 erstatning, fordi politiet ikke klart havde meddelt, hvornår en ca. 20 minutters tilbageholdelse i forbindelse med visitation og ransagning var ophørt. Og i **BS-14420/2023-OLR** af 24. maj 2024 fandt et flertal i Østre Landsret en administrativ frihedsberøvelse delvis ulovlig, men fandt ikke grundlag for at statuere en krænkelse af EMRK artikel 3 ved en nøgenvisitation i forbindelse med detentionsanbringelse.

Bemærk kommende ændringer: Både § 792 a og § 792 b er berørt af **ændringsloven af 12. februar 2026**, der med virkning fra 1. januar 2027 præciserer henvisningen til straffelovens § 249 i § 792 a, stk. 2, og lader den særskilte henvisning til straffelovens § 235, stk. 2, udgå af § 792 b, stk. 1, fordi bestemmelsens strafferamme ændres, så den omfattes af det almindelige kriminalitetskrav.

LOV	Retsplejeloven § 792, stk. 1	Retsplejeloven § 792a, stk. 1, 2	
	Retsplejeloven § 792b, stk. 1, 2	Retsplejeloven § 792e, stk. 1-3	Retsplejeloven § 792f, stk. 1-3
PRAKSIS	Landsretten · Dom om ulovlig frihedsberøvelse og påstået krænkelse af menneskerettigheder ved nøgenvisitation 24.05.2024		
	Landsretten · Landsretten stadfæster afslag på erstatning for narkotikatest 12.04.2019		
	Landsretten · Erstatning tilkendt for mangelfuld besked om ophør af tilbageholdelse efter politivisitation 29.11.2017		
	Landsretten · Vestre Landsrets godkendelse af spytprøveudtagelse til DNA-profilering ved mistanke om hæleri 23.03.2009		
	Landsretten · Erstatningskrav for politivisitering afvist: Kortvarigt indgreb uden særlig krænkelse 10.04.2001		
	Byretten · Kendelse om lovligheden af tvangsindgreb i form af fingeraftryk, foto og spytprøve i sag om hæleri 04.02.2009		

§ 11 DNA og biometriske data – EU-retlige rammer for opbevaring

Kapitel 72 skal i dag læses sammen med retshåndhævelsesdirektivet ([direktiv \(EU\) 2016/680](#)), der sætter EU-retlige rammer for politiets behandling af biometriske og genetiske data.

EU-Domstolen tog i **C-57/23** af 20. november 2025 stilling til tjekkisk politis udtagelse af fingeraftryk, mundskrab til DNA-profilering og fotografier af en tiltalt, som modsatte sig indgrebet. Domstolen nåede tre konklusioner af direkte relevans for dansk praksis:

- **Retsgrundlaget** kan bestå af en almen gyldig bestemmelse som fortolket i national retspraksis, forudsat at praksis er tilgængelig og tilstrækkeligt forudsigelig for borgerne.
- **Udifferentialiseret indsamling** fra alle mistænkte eller tiltalte for forsætlige forbrydelser er ikke i sig selv i strid med direktivet, men [artikel 10](#) kræver, at behandlingen af følsomme data er »strengt nødvendig«. Domstolen udtalte, at en sådan behandling »kun kan anses for nødvendig i et begrænset antal tilfælde«, og at der ved vurderingen skal tages hensyn til bl.a. arten og grovheden af den formodede lovovertrædelse, den eventuelle forbindelse til andre verserende sager, tidligere kriminel adfærd og de pågældendes individuelle profil.
-

Opbevaringsperioden kræver ikke en absolut maksimal tidsfrist. Det er tilstrækkeligt, at national ret fastsætter hensigtsmæssige frister for regelmæssig revision af behovet – i den konkrete sag hvert tredje år – forudsat at revisionen reelt vurderer behovet og fører til sletning, når opbevaringen ikke længere er strengt nødvendig.

Dansk ret rummer allerede et parallelt sletningsværn i § 792 f, der forbyder opbevaring af personfotografier af personer, som ikke har været sigtet, som er frifundet, eller mod hvem påtale er opgivet, og som forbyder opbevaring af materiale fra legemsindgreb vedrørende personer, der ikke har været sigtet.

Datatilsynet har i sagen **2018-813-0001** af 12. juli 2019 udtalt kritik af Den Uafhængige Politiklagemyndigheds håndtering af de registreredes rettigheder ved efterforskning, herunder samspillet mellem retshåndhævelseslovens oplysningspligt og indsigtsret og retsplejelovens regler – en påmindelse om, at databeskyttelsesretten udgør et selvstændigt lag oven på retsplejelovens indgrebshjemler.

LOV	Retsplejeloven § 792b, stk. 1	Retsplejeloven § 792f, stk. 1, 2
PRAKSIS	EU-Domstolen · Beskyttelse af personoplysninger: Politiets indsamling og opbevaring af biometriske og genetiske data fra mistænkte 20.11.2025 Datatilsynet · Kritik af Politiklagemyndighedens håndtering af de registreredes rettigheder ved efterforskning 12.07.2019	

§ 12 Fotoforevisning, konfrontation og forsvarerens medvirken ved efterforskningsskridt

Fotoforevisning, konfrontation, efterlysning og observation blev gennemgået af Strafferetsplejeudvalget i [betænkning nr. 1298/1995](#), hvis lovudkast bl.a. foreslog en nyaffattelse af den dagældende § 745, stk. 3, om forsvarerens adgang til at være til stede ved efterforskningsskridt, og en ny overskrift til kapitel 68: »Afhøringer og andre efterforskningsskridt«. Udvalgets forslag er i dag udmøntet i § 745 d, hvorefter politiet skal give forsvareren meddelelse forud for en afhøring, konfrontation, fotoforevisning eller andet efterforskningsskridt af lignende betydning, der kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under hovedforhandlingen. Forsvareren har adgang til at stille forslag med hensyn til gennemførelsen, og bemærkningerne skal tilføres politirapporten.

Bestemmelsen har reelt bid. I **SS-6954/2017-ROS** af 19. december 2017 skulle Retten i Roskilde tage stilling til, om politiet måtte forevise en fotomappe for en politiassistent med henblik på at identificere føreren af en bil, hvori der var fundet en pistol. Sigtede gjorde gældende, at det var hans bror, der var blevet antruffet – og at broderen tidligere havde udgivet sig for ham og siddet varetægtsfængslet under hans navn. Teleoplysninger placerede sigtede 10-15 km fra gerningsstedet. Retten tillod fotoforevisningen, men på en betingelse:

...forevisning af en fotomappe med et billede af Sigtede for vidnet, politiassistent Vidne 1, vil være uden værdi og evt. misvisende, såfremt vidnet ikke enten i samme mappe eller i en anden mappe, efter gældende regler herom, bliver forevist et tidssvarende billede af broderen Person 1.

Retten anvendte proportionalitetsreglen i § 816, stk. 1 og fastslog, at bevisværdien – navnlig henset til den lange tid siden hændelsen – måtte afgøres af domsmandsretten under en eventuel hovedforhandling. Kendelsen er et præcist eksempel på, at retten efter § 746, stk. 1 ikke blot kan tillade eller forbyde et efterforskningsskridt, men også kan opstille vilkår for dets gennemførelse.

Grænserne for, hvordan politiets efterforskningsmateriale må bruges under hovedforhandlingen, blev berørt i [SS-638/2009-VLR](#) af 14. september 2009, hvor Vestre Landsret afgjorde en række procesretlige spørgsmål om afhøring af politiassistenter om uformelle samtaler med en tidligere medtiltalt, brug af politinotater til forehold og rækkefølgen af vidneafhøringer.

Efter [§ 745 c](#) har forsvareren adgang til at overvære politiets afhøringer af sigtede og til at stille yderligere spørgsmål; er den sigtede varetægtsfængslet i isolation, må afhøring ikke ske uden forsvarerens tilstedeværelse, medmindre både sigtede og forsvarer samtykker. Lovligheden af en afhøring kan indbringes for retten efter [§ 746](#) – i [SS-12149/2012-GLO](#) af 26. februar 2013 fik forsvareren medhold i retten til sagsakter, men afhøringen af den mistænkte blev kendt lovlig, og Østre Landsret nåede samme resultat i [SS-739/2013-OLR](#) af 29. april 2013.

LOV	Retsplejelovent § 745c	Retsplejelovent § 746, stk. 1	Retsplejelovent § 816, stk. 1
PRAKSIS	Landsretten · Kendelse om lovligheden af politiafhøring og forsvarerens adgang til sagsakter 29.04.2013 Landsretten · Vestre Landsret: Kendelse om vidneafhøring og bevisførelse i narkotikasag 14.09.2009 Byretten · Kendelse om fotoforevisning med krav om medtagelse af foto af både sigtede og dennes bror 19.12.2017 Byretten · Kendelse om forsvarers ret til aktindsigt før formel sigtelse og lovlighed af politiafhøring 26.02.2013		

§ 13 Rettens legalitetskontrol efter § 746 og grænsen mod fortrolige efterforskningsmetoder

[Retsplejelovent § 746, stk. 1](#) er den generelle ventil for domstolskontrol med efterforskningen:

Retten afgør tvistigheder om lovligheden af politiets efterforskningsskridt samt om sigtedes og forsvarerens beføjelser, herunder om begæringer fra forsvareren eller sigtede om foretagelsen af yderligere efterforskningsskridt. Afgørelsen træffes på begæring ved kendelse.

[Stk. 2](#) pålægger politiet at redegøre for grundene ved tvist om afgørelser efter [§ 729 a, stk. 3](#), og [§ 729 b, stk. 2](#), og retten kan pålægge politiet at fremlægge det omtvistede materiale over for retten. [Stk. 3](#) rummer en selvstændig kontrolmekanisme: bliver dommeren bekendt med, at en foranstaltning, der kræver rettens godkendelse, ikke er forelagt inden fristen, bestemmer dommeren efter at have afkrævet politiet en redegørelse, om foranstaltningen skal opretholdes eller ophæves.

Proven er dog ikke ubegrænset. I [SS-4214/2008-KBH](#) af 11. marts 2008 anmodede forsvareren Københavns Byret om at pålægge politiet at oplyse, hvor de enkelte komponenter i aflytnings- og videoovervågningsudstyret havde befundet sig, hvordan materialet var blevet tilset, og hvordan dele af materialet var bortkommet. Retten afviste:

De yderligere udbedte oplysninger om placeringen af de enkelte komponenter i aflytnings- og videooptagelsesudstyret, og om hvorledes materialet har været tilset under efterforskningen, må betragtes som fortrolige oplysninger om politiets efterforskningsmetoder. Da oplysningerne efter det fremkomne ikke kan antages at have bevismæssig betydning for sagens afgørelse, tages forsvarerens anmodning ikke til følge.

Østre Landsret stadfæstede afslaget i [SS-932/2008-OLR](#) af 19. maj 2008 under henvisning til [§ 729 c](#). Testen er tostrengt: er oplysningerne fortrolige efterforskningsmetoder, og har de bevismæssig betydning for sagens afgørelse? Kun hvis begge led besvares til fordel for forsvaret, skal materialet frem.

Forsvarerens retsstilling er sikret ad anden vej gennem § 745 b, der kræver rettens kendelse for at fravige aktindsigtsretten i § 745, og som udtrykkeligt bestemmer, at afgørelse ikke kan træffes, »hvis det giver anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes eller tiltaltes forsvar«, ligesom der skal beskikkes en advokat fra den særlige kreds, inden retten træffer afgørelse.

LOV	Retsplejeloven § 729c	Retsplejeloven § 745	Retsplejeloven § 746, stk. 1-3	
PRAKSIS	Landsretten · Landsrettens stadfæstelse af afslag på aktindsigt i politiets overvågningsmetoder og udstyrsplacering			19.05.2008
	Byretten · Kendelse om afslag på forsvarerens begæring om oplysninger om politiets efterforskningskridt			11.03.2008

§ 14 Indstilling og henlæggelse af efterforskning efter § 749

Efterforskningens afslutning uden tiltale reguleres af § 749. Politiet afviser efter [stk. 1](#) en anmeldelse, hvis der ikke findes grundlag for at indlede efterforskning. Er efterforskningen påbegyndt, kan politiet efter [stk. 2](#) indstille den – men kun såfremt der ikke har været rejst sigtelse; er sigtelse rejst, gælder i stedet reglerne om påtaleopgivelse i §§ 721-722. Efter [stk. 3](#) skal den forurettede (eller ved dødsfald de nære pårørende) og andre med rimelig interesse underrettes, og afgørelsen kan påklages til den overordnede anklagemyndighed.

Sondringen mellem indstilling og påtaleopgivelse har konkret betydning, fordi 2-måneders-omgørelsesfristen i § 724, [stk. 2](#) kun gælder ved påtaleopgivelse. Retten i Odense fastholdt sondringen i [2-8692/2015](#) af 4. august 2016. Fyns Politi havde samme dag i 2014 truffet to afgørelser: påtaleopgivelse for trusler og bedrageri med angivelse af 2-måneders-fristen, og indstilling af efterforskningen for vold efter § 749, [stk. 2](#), uden fristangivelse. Statsadvokaten pålagde senere politiet at rejse tiltale for vold. Retten fandt, at den tiltalte ikke havde haft føje til at anse sig for sigtet for vold – han var aldrig formelt sigtet og var ikke forsøgt afhørt med en sigtets rettigheder – og at omgørelsesfristen derfor ikke gjaldt. Rettens vægt lå på ordlydsforskellen mellem de to breve, og der blev henvist til **U.2012.1788H**.

Sondringen er dog ikke absolut. Folketingets Ombudsmand behandlede i [udtalelsen om Rigsadvokatens forpligtelse til at være opmærksom på omgørelsesfristen i retsplejelovens § 724, stk. 2](#) en sag, hvor en statsadvokat efter § 1020 a, [stk. 2](#) havde efterforsket en skudepisode med dødelig udgang og indstillet efterforskningen efter § 749, [stk. 2](#). Ombudsmanden fandt, at politiassistenten – der var afhørt med en sigtets retsstilling – havde behov for partsbeføjelser og forsvarerbeskikkelse og »følgelig burde betragtes som sigtet«, hvorfor 2-måneders-fristen fandt anvendelse. Ombudsmanden henviste i den forbindelse til Østre Landsrets kendelse af 12. februar 1999 i »Calypso-rejser«-sagen, hvor landsretten fandt, at der – uanset manglende formel sigtelse – ved den anvendte fremgangsmåde var rettet en så betydelig mistanke mod de pågældende, at beslutningen om at indstille efterforskningen ganske måtte sidestilles med en påtaleopgivelse.

Det reelle sigtelsesbegreb er altså afgørende: hvor mistanken samler sig om en bestemt person, og efterforskningen retter sig direkte mod ham og ikke mod en bredere kreds, må vedkommende anses for sigtet – med de retsvirkninger det har for både partsbeføjelser og omgørelsesfrister.

En indstilling efter § 749, [stk. 2](#), udløser i sig selv ikke erstatning. I Statsadvokatens afgørelse [SA6-2008-521-1033](#) af 3. september 2008 blev et erstatningskrav afvist, efter at efterforskningen mod en person mistænkt for at have forgiftet en kage i et fængsel blev indstillet, da der ikke kunne påvises narkotika.

LOV	Retsplejeloven § 721 Retsplejeloven § 724, stk. 2 Retsplejeloven § 749, stk. 1-3	
PRAKSIS	Byretten · Afvisning af tiltale for vold: Frist for omgørelse af indstilling af efterforskning uden forudgående sigtelse	04.08.2016
	Rigsadvokaten · Afgørelse om erstatningskrav efter indstilling af efterforskning vedrørende mistanke om forgiftning af kage	03.09.2008

§ 15 Sammenfatning – de bærende linjer og de åbne spørgsmål

Praksis på området lader sig sammenfatte i nogle få bærende linjer.

For det første er den nedre grænse blevet den praktisk afgørende. Langt de fleste påstande om agentprovokation afvises, fordi politiets handling slet ikke er agentvirksomhed: politiet reagerede blot adækvat på et allerede fremsat udbud, jf. [S-750-21](#) og [S-3423-22](#). Efter 2020-udvidelsen af [§ 754 a, stk. 2](#) omfatter dette område nu også politiets erhvervelse af effekter, der i et nærmere bestemt omfang er udbudt på internettet.

For det andet er den øvre grænse – provokationsforbuddet – kontrafaktisk og ikke formalistisk. Højesteret spørger i [U.2023.1234H](#), om den tiltalte ville have begået forbrydelsen – og i samme omfang – uden politiets indgriben, med vægt på agentens passivitet og den tiltaltes forudgående tilbøjelighed.

For det tredje er retsvirkningsstigen graderet:

Mangel	Typisk retsvirkning
Reel provokation (fremkaldelse/forøgelse)	Frifindelse eller bevisafskæring, jf. EMRK artikel 6
Overskridelse af kompetencegrænsen for civile agenter	Formildende omstændighed ved strafudmålingen (Sag 91/2016)
Manglende retskendelse efter § 754 c uden materiel skade	Ingen frifindelse eller bevisafskæring; strafudmålingsspørgsmål (21/28811)
Uhjemlet legemsindgreb	Tilintetgørelse af materiale efter § 792 f, stk. 3

For det fjerde er retstilstanden i bevægelse. Ophævelsen af »yderst beskeden«-begrænsningen for civile agenter ved bandepakke IV med virkning fra 1. juli 2024 rykker tyngdepunktet fra en kompetencegrænse til en egnethedsvurdering – med obligatorisk advokatbeskikkelse efter [§ 754 c, stk. 4](#) som modvægt. Det betyder samtidig, at Højesterets præmis i [Sag 91/2016](#) om overskridelse af forbuddet mod mere end yderst beskeden civil bistand er lovgivningsmæssigt overhalet for forhold begået efter 1. juli 2024 – den vil dog fortsat have betydning som fortolkningsbidrag til, hvordan overskridelser af agentreglerne slår igennem i strafudmålingen.

For det femte ligger to principielle spørgsmål og venter på Højesteret: om ulovlig agentvirksomhed generelt kan indgå strafnedsættende, når den hverken begrunder frifindelse eller har forøget forbrydelsen, og om agentvirksomhed rettet mod én person kan smitte af på medtiltalte uden direkte agentkontakt ([21/28811](#)) – samt om provokationsforbuddets systematik overhovedet gælder forvaltningsmyndigheders kontrolkøb ([-25/27903](#)).

For beslægtede afgrænsninger henvises til [narkotika-handel-indførsel](#) om narkotikaefterforskningens materielle side, [organiseret-bandekriminalitet](#) om banderelateret efterforskning, [emrk-artikel-6-retfaerdig-rettergang](#) om rettergangsgarantierne, [telefon-og-rumaflytning](#) og [beslaglaeggelse-og-ransagning](#) om de retskendelsesbundne tvangsindgreb samt [uberettiget-frihedsberoevelse](#) om erstatning efter kapitel 93 a.

LOV

[Retsplejeloven § 754a, stk. 1, 2](#)
[Retsplejeloven § 754b, stk. 1, 2](#)
[Retsplejeloven § 754c, stk. 1, 4](#)
[Retsplejeloven § 792f, stk. 3](#)

PRAKSIS	Højesteret · Organiseret våbensmugling via Dark Web: Forsøg på indførsel af 83 skydevåben og ammunition udløser lange fængselsstraffe og udvisning for bestandig	15.02.2023
	Højesteret · Højesteret skærper straffe i sag om organiseret våbenindførsel via Dark Web og afviser ulovlig politiprovokation	15.02.2023
	Højesteret · Højesterets dom om provokationsforbud og anvendelse af civile agenter i sag om 200 kg kokain	12.12.2017
	Landsretten · Landsretten tilsidesætter frifindelse for kokainbesiddelse; politiets brug af sms-svar var ikke ulovlig agentvirksomhed	28.04.2025
	Landsretten · Tre tiltalte dømt for fælles narkotikasalg som 'hvide bude' – Landsretten stadfæster 3 måneders fængsel og afviser agentprovokation	26.11.2021
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om Sikkerhedsstyrelsens brug af unge kontrolkøbere ved salg af snus til person under 18 år	12.03.2026
	Procesbevillingsnævnet · 3.-instansbevilling: Strafmåling ved ulovlig agentvirksomhed i Dark Web-våbensag – herunder agentvirksomheds betydning for medtiltalte uden direkte agentkontakt	03.06.2022

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Retsplejeloven § 742	stk. 2	Retsplejeloven § 743	
Retsplejeloven § 746	stk. 1	Retsplejeloven § 749	stk. 2
Retsplejeloven § 754a	stk. 1-3	Retsplejeloven § 754b	stk. 1, 2
Retsplejeloven § 754c	stk. 1	Retsplejeloven § 792a	stk. 1, 2

MATERIALE Citerede afgørelser

26 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

3

15.02.2023	Organiseret våbensmugling via Dark Web: Forsøg på indførsel af 83 skydevåben og ammunition udløser lange fængselsstraffe og udvisning for bestandig	U.2023.1234H
15.02.2023	Højesteret skærper straffe i sag om organiseret våbenindførsel via Dark Web og afviser ulovlig politiprovokation	2785-3311
12.12.2017	Højesterets dom om provokationsforbud og anvendelse af civile agenter i sag om 200 kg kokain	91-2016

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL

1

20.11.2025	Beskyttelse af personoplysninger: Politiets indsamling og opbevaring af biometriske og genetiske data fra mistænkte	C-57/23
------------	---	---------

LANDSRETTEEN · ANKEINSTANS

12

28.04.2025	Landsretten tilsidesætter frifindelse for kokainbesiddelse; politiets brug af sms-svar var ikke ulovlig agentvirksomhed	S-3423-22
------------	---	-----------

06.02.2025	Landsrettens afvisning af aktindsigt i korrespondance og aftaler i sag om groft skatte- og momssvig	10183-11951
13.06.2024	Landsrettens stadfæstelse af kendelse vedrørende dokumentation og aktindsigt efter retsplejelovens § 729 a	6744-8104
24.05.2024	Dom om ulovlig frihedsberøvelse og påstået krænkelse af menneskerettigheder ved nøgenvisitation	6593-7923
26.11.2021	Tre tiltalte dømt for fælles narkotikasalgs som 'hvide bude' – Landsretten stadfæster 3 måneders fængsel og afviser agentprovokation	S-750-21
12.04.2019	Landsretten stadfæster afslag på erstatning for narkotikatest	6523-7830
29.11.2017	Erstatning tilkendt for mangelfuld besked om ophør af tilbageholdelse efter politivisitation	781-884
29.04.2013	Kendelse om lovligheden af politiafhøring og forsvarerens adgang til sagsakter	1598-1928
14.09.2009	Vestre Landsret: Kendelse om vidneafhøring og bevisførelse i narkotikasag	2836-3366
23.03.2009	Vestre Landsrets godkendelse af spytprøveudtagelse til DNA-profilering ved mistanke om hæleri	4510-5411
19.05.2008	Landsrettens stadfæstelse af afslag på aktindsigt i politiets overvågningsmetoder og udstyrsplacering	9364-10880
10.04.2001	Erstatningskrav for politivisitering afvist: Kortvarigt indgreb uden særlig krænkelse	S-2191-00

BYRET TEN · F Ø R S T E I N S T A N S

5

19.12.2017	Kendelse om fotoforevisning med krav om medtagelse af foto af både sigtede og dennes bror	6802-8170
04.08.2016	Afvisning af tiltale for vold: Frist for omgørelse af indstilling af efterforskning uden forudgående sigtelse	2-8692/2015
26.02.2013	Kendelse om forsvarers ret til aktindsigt før formel sigtelse og lovlighed af politiafhøring	1499-1811
04.02.2009	Kendelse om lovligheden af tvangsindgreb i form af fingeraftryk, foto og spytprøve i sag om hæleri	4486-5386
11.03.2008	Kendelse om afslag på forsvarerens begæring om oplysninger om politiets efterforskningsskridt	9357-10873

P R O C E S B E V I L L I N G S N Æ V N E T · N Æ V N / K L A G E I N S T A N S

2

12.03.2026	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om Sikkerhedsstyrelsens brug af unge kontrolkøbere ved salg af snus til person under 18 år	25/27903
03.06.2022	3.-instansbevilling: Strafdømming ved ulovlig agentvirksomhed i Dark Web-våbensag – herunder agentvirksomheds betydning for medtiltalte uden direkte agentkontakt	21/28811

D A T A T I L S Y N E T · N Æ V N / K L A G E I N S T A N S

1

12.07.2019 Kritik af Politiklagemyndighedens håndtering af de registreredes rettigheder ved efterforskning 2018-813-0001

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

21.02.2023 Kontrolafgift for manglende p-skive under indkøb af ny p-skive i butik park-3311

RIGSADVOKATEN · NÆVN / KLAGEINSTANS 1

03.09.2008 Afgørelse om erstatningskrav efter indstilling af efterforskning vedrørende mistanke om forgiftning af kage SA6-2008-521-1033

FORARBEJDE Betænkninger

2 referencer

Politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter

nr. 1023 · 1984 · Justitsministeriet

Betænkning om fotoforevisning, konfrontation, efterlysning og observation

nr. 1298 · 1995 · Justitsministeriet